

Kauniaisten lukioiden suunnitelma tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseen

Kauniainen

Lukiokoulutus

Päivitetty 3.5.2023

1 JOHDANTO	2
2 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	3
2.1 Ehkäisevän päihdetyön muodot	3
2.2 Päihdekasvatus opetussuunnitelmassa	4
2.3 Opiskeluhoolto tukee päihdekasvatusta	5
2.4 Yhteistyö huoltajien kanssa	6
3 PÄIHTEET JA TOIMINTAMALLIT NIIDEN KÄYTTÖÖN PUUTTUMISEEN	6
3.1. Päihteiden käyttö lainsäädännössä, koulun järjestyssäännöissä ja kurinpitosuunnitelmassa	6
3.1 Tupakkatuotteet	7
3.1.1 Toimintamalli tupakkatuotteiden käytöstä koulualueella tai kouluaikana	7
3.1.2 Toistuva tupakkatuotteiden käyttö	7
3.2 ALKOHOLI JA MUUT PÄIHTEET	8
3.2.1 Toimintamalli päihde-epäilyssä	8
3.2.2 Toimintamalli päihdyttävien aineiden hallussapidossa	9
3.2.3 Toimintamalli päihtyneen aikuisen kohtaamiseen	9
4 YHTEYSTIETOJA	9
5 LÄHTEITÄ JA LINKKEJÄ PÄIHDEKASVATUKSEEN	10

1 JOHDANTO

Lainsäädäntö määrittää jokaiselle oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön (Lukiolaki 2018/714 § 40), jossa ei esiinny päihteiden tarjontaa tai päihteiden vaikutuksen alaisena toimivia. Opiskelijalla on velvollisuus noudattaa oppilaitosten järjestyssääntöjä ja työturvallisuussäädöksiä: päihtyneenä esiintyminen ja päihteidenkäyttö oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikoissa on kielletty. (Lukiolaki 2022/30, Työturvallisuuslaki 2002/738, Huumausainelaki 2008/373, Päihdehuoltolaki 1986/41, Alkoholilaki 1994/1143, Tupakkalaki 549/2016).

Päihteellä tarkoitetaan kaikkia päihdyttäviä aineita: alkoholia, lääkkeitä ja huumeita, sekä lisäksi myös tupakkatuotteita.

Toimintaohjeen lähtökohtina ovat:

- opiskelijan kasvun ja kehityksen tukeminen
- yhteisvastuullinen oppilaitosyhteisön hyvinvointi
- päihteettömyys ja ennaltaehkäisevä päihdetyö
- varhainen päihteidenkäytön tunnistaminen ja käyttöön puuttuminen.

Kauniaisten kaupunki on laatinut päihdesuunnitelman lukioden kanssa. Suunnitelman toimeenpanosta vastaa kukin lukio rehtorin johdolla. Seurannasta ja arvioinnista vastaa opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Päihdesuunnitelma on työkalu, joka auttaa pitkäjänteisessä ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja päihteiden kokeiluun ja käyttöön puuttumisessa. Suunnitelman avulla luodaan yhteiset toimintatavat opiskelijoille, henkilöstölle ja huoltajille. Suunnitelmaan kuuluu ehkäisevä osa ja toimenpide osa. Ehkäisevä päihdetyö keskittyy parantamaan nuorten ymmärrystä päihteiden käyttöön liittyvistä erilaisista riskeistä ja vahvistamaan niiltä suojaavia tekijöitä.

Tämän päihdesuunnitelman taustamateriaalina on käytetty Kauniaisten kaupungin päihdeohjelmaa, joka on laadittu vuosille 2018-2022 sekä Klaarin päihdetoimintaopasta. Lisäksi on perehdytty eri oppilaitosten käytettyihin päihdetoimintamalleihin.

2 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

2.1 Ehkäisevän päihdetyön muodot

Päihteidenkäytön ennaltaehkäisy kuuluu oppilaitoksen koko henkilöstölle ja se on osa oppilaitoksen arkipäivää opetuksessa ja oppimistilanteissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan oppilaitosten ehkäisevä päihdetyö koostuu mm. seuraavista kohdista:

- terveen kasvun ja kehityksen tukemisesta
- terveen ja turvallisen oppimisympäristön edistämisestä: oppilaitokset ovat päihhteettömiä ja savuttomia oppimisympäristöjä
- päihdeopetuksesta ja -kasvatuksesta: oppilaitoksen päihteiden ehkäisyä koskevat suunnitelmat, terveystiedon tunnit ja muiden soveltuvien oppiaineiden tunnit,
- henkilökunnan ja opiskelijoiden koulutuksesta: mm. EHYT ry:n järjestämät tilaisuudet henkilökunnalle ja 1. vuoden opiskelijoille
- hyvästä yhteistyöstä kotien kanssa: vanhemmille ja huoltajille tiedotetaan asiasta vanhempainilloissa ja Wilman kautta sekä annetaan tarvittaessa tukea huoltajille
- opiskelijan tuesta, mikä auttaa pysymään opinnoissa ja pärjäämään niissä: poissaolojen seuranta, opintojen etenemisen seuranta
- opiskelijahuollon moniammatillisesta yhteistyöstä, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tuesta sekä terveystarkastuksista oikeanlaisesta ja oikea-aikaisesta puuttumisesta päihteidenkäyttöön
- yhteistyöstä paikalliseen ehkäisevän päihdetyön verkostoon kuuluvien ammatti- ja kansalaistoimijoiden kanssa

Nuorten päihteidenkäytöstä saadaan tietoa erilaisten kyselyjen ja tutkimusten kautta.

Valtakunnallinen Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi, jolloin kyselyyn vastaavat lukiokoulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Oppilaitokset käyttävät Kouluterveyskyselyn tarjoamaa tietoa koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisessä, opiskeluhuoltotyössä sekä terveystiedon opetuksessa. Säännöllisesti tehdyillä koulun omilla hyvinvointikyselyillä seurataan myös päihteiden käytön tilannetta koulussa ja ollaan siten valmiina puuttumaan myös heikkoihin signaaleihin.

Kauniaisten lukioissa päihdesuunnitelmasta tiedotetaan jokaisen lukuvuoden alussa opiskelijoita sekä huoltajia. Päihteiden ennaltaehkäisyyn panostetaan erityisesti ennen koulun tapahtumia, joissa päihteiden käyttö voisi olla mahdollista. Tällaisia ovat esim. uusien opiskelijoiden

“nasujaiset”, penkkarit, ulkomaanmatkat, vanhojen tanssit ja muut juhlatilaisuudet. Lukion 1. vuositason opiskelijoille järjestetään EHYT ry:n päihdeoppitunnit.

2.2 Päihdekasvatus opetussuunnitelmassa

Lukion opetussuunnitelman perusteiden (LOPS 2019) mukaan laaja-alaiseen osaamisen yksi keskeinen teema on hyvinvointiosaaminen, jonka tulee näkyä teemana kaikissa lukion oppiaineissa. Opetussuunnitelmassa päihdekasvatus integroituu luontevimmin terveystiedon opetukseen, joskin päihdeteemaa käsitellään tarkemmin valinnaisessa TE2 opintojaksossa. Päihdekasvatus on esillä muissakin oppiaineissa, esim. biologiassa, psykologiassa ja kemiassa. Koulujen päihdekasvatus on yksi ehkäisevän päihdetyön muodoista, jonka tavoitteena on opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä päihteettömän elämän tukeminen. Päihdekasvatusta tuodaan esille myös ryhmänohjaajan tuokioiden teemana aika ajoin.

Lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä pohtia asioita eettisistä näkökulmista. Päihdekasvatus antaa valmiuksia, joiden avulla opiskelija pystyy huolehtimaan omasta ja muiden hyvinvoinnista sekä turvallisuudesta. Päihdekasvatus auttaa myös luomaan realistisen käsityksen päihteiden käytön yleisyydestä sekä seurauksista vertaisryhmässä.

Päihdekasvatuksen tukena voidaan käyttää koulun ulkopuolisia toimijoita, kuten järjestöjä ja viranomaisia, jotka voivat osallistua päihdeaiheisten oppituntien ja teemapäivien järjestämiseen sekä tuottavat aineistopaketteja päihdekasvatuksen tueksi.

Opetuksen lisäksi koulussa tuetaan opiskelijoiden päihteettömyyttä muun muassa lisäämällä osallisuutta, vahvistamalla opiskelijoiden itsetuntoa ja huomioimalla päihteettömyys kaikessa koulun toiminnassa sekä pitämällä kiinni yhdessä sovituista säännöistä. Opettajia ja muuta koulun henkilökuntaa koulutetaan päihteisiin liittyvistä ajankohtaisista ilmiöistä ja uudesta tutkimustiedosta. Tavoitteena on, että henkilökunta osaa tunnistaa päihdeongelmat ja kykenee reagoimaan nuorten päihdeaiheisiin kommentteihin ja keskustelea niistä avoimesti opiskelijoiden kanssa.

Elämänhallinnan taitojen harjoittelu on yksi osa päihdekasvatusta. Esimerkiksi stressin hallinta, hankalien tunteiden tunnistaminen ja käsittely, kommunikaatio- ja yhteistyötaidot, päätöksentekokyky, tavoitteiden asettaminen, sosiaalisen paineen tunnistaminen ja hallinta ovat kaikki taitoja, jotka voivat auttaa tekemään tulevaisuudessa hyvinvointia tukevia valintoja ja löytämään turvallisia tapoja toimia myös haastavissa elämäntilanteissa.

2.3 Opiskeluhoolto tukee päihdekasvatusta

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä, sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä.

Opiskeluhooltotyötä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

(1287/2013), opiskelijan edun ensisijaisuus ja hänen hyvinvointinsa edistäminen. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki linjaa, että opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona.

Kauniaisten lukioiden yhteisölliset hyvinvointiryhmät (YHR) toimivat moniammatillisesti oppilas- ja oppilashuoltolain periaatteiden mukaan. Hyvinvointiryhmä kokoontuu säännöllisesti ja sitä johtaa rehtori. Muita jäseniä ovat kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, opinto-ohjaajat, erityisopettaja ja yksi opettajajäsen. Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan osallistuvat sovitusti myös opiskelijat, huoltajat ja muut yhteistyötahot.

Yhteisöllisessä hyvinvointiryhmässä seurataan, arvioidaan ja kehitetään opiskelijayhteisön ja opiskelijaryhmien hyvinvointia. Lisäksi hyvinvointityöhön kuuluu mm. opiskeluympäristön terveellisydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen. Tähän kuuluu olennaisena osana ennaltaehkäisevän päihdetyön koordinointi ja päihteisiin liittyvien ajankohtaisiin ilmiöiden käsittely. Koko koulun henkilökunnalla on vastuu kasvattajina ja velvoite konsultoida opiskeluhoollon työntekijöitä, mikäli heillä on huoli opiskelijan hyvinvoinnista.

Opiskeluhoolto on myös yksilökohtaista. Yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Siihen kuuluvat yksilökohtaiset monialaiset asiantuntijaryhmät, joita kootaan tapauskohtaisesti opiskelijan tueksi. Tarvittaessa opiskelija ohjataan ulkopuolisen avun piiriin.

Terveystarkastusten yhteydessä terveydenhoitaja kartoittaa yksilötasolla opiskelijoiden päihteidenkäyttöä, järjestää tarvittaessa testausta Adsume-päihdemittarilla ja samalla antaa terveysneuvontaa opiskelijoille. terveystarkastukset tarjotaan lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille. Terveydenhoitaja ohjaa opiskelijoita myös muissa tilanteissa, jos siihen on aihetta. Koulukuraattorin ja psykologin tapaamisissa keskustellaan nuorten elämäntilanteesta ja tarvittaessa päihteiden käytöstä.

2.4 Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajat ovat vastuussa oman nuoren kasvatuksesta ja vapaa-ajasta. Alkoholista ja tupakkaa koskevien sääntöjen ja rajojen asettaminen saattaa olla huoltajille haasteellista, ja he voivat tarvita siinä muiden huoltajien ja koulun tukea. Tutkimusten mukaan toimenpiteillä, joilla pyritään vahvistamaan huoltajien kielteistä suhtautumista lasten ja nuorten päihteidenkäyttöön, on erittäin hyvä vaikutus.

Koulu ja huoltajat tekevät yhteistyötä ehkäisevässä päihdetyössä ja rajojen asettamisessa seuraavasti:

- koulu tiedottaa huoltajille ajankohtaisista ehkäisevistä toimenpiteistä, joihin opiskelijat osallistuvat, ja kannustavat huoltajia keskustelemaan asiasta kotona
- koulu tiedottaa päihdetoimintasuunnitelmasta ja koulun päihteitä koskevista käytännöistä esim. Wilman, vanhempainiltojen ja koulun kotisivujen kautta
- koulu tarjoaa huoltajille mahdollisuuden tutustua paikallisen Kouluterveyskyselyn ja muiden mahdollisten paikallisten kyselyjen tuloksiin.

3 PÄIHTEET JA TOIMINTAMALLIT NIIDEN KÄYTTÖÖN PUUTTUMISEEN

3.1. Päihteiden käyttö lainsäädännössä, koulun järjestyssäännöissä ja kurinpitosuunnitelmassa

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) luokittelee päihteeksi alkoholipitoiset aineet, huumausaineet sekä päihtymiseen käytettävät lääkkeet ja muut aineet. Tähän katsotaan kuuluvaksi myös tupakka ja muut nikotiinivalmisteet. Lukiolain (714/2018) 40§ mukaisesti lukiolaisella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, mikä tarkoittaa päihteetöntä koulua.

Tupakkalain (594/2016, 74§) mukaan tupakointi, nuuskan käyttö tai sähkötupakan käyttö on kielletty oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa, ja niiden käytössä olevilla ulkoalueilla. Tupakkalain mukaan tupakoida ei saa:

- päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa. Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa.

Tupakointikielto koskee iästä riippumatta kaikkia opiskelijoita, oppilaitoksen henkilökuntaa ja vierailijoita. Oppilaitoksen henkilökunnalla on velvollisuus valvoa tupakkalain noudattamista oppilaitoksissa ja tiedottaa siitä opiskelijoita.

Alkoholilainsäädäntö (1102/2017) kieltää alaikäisiltä alkoholin hallussapidon. Lukiolain (40/2018) mukaan oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta.

Lukiolain 41§ mukaan käytettävissä olevat kurinpitokeinot ovat suullinen huomautus, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen enintään vuodeksi. Rehtori vastaa näiden keinojen käyttämisestä tilanteissa, joissa opiskelija rikkoo koulun järjestyssääntöjä esim. päihteiden käytöstä tai toimii muuten epäasiallisesti koulussa, kouluaikana tai koulun järjestämässä tilaisuudessa. Määräaikaisesta erottamisesta päättää Suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta.

Jos opiskelijan epäillään rikkoneen koulussa tai kouluaikana lakeja niin rehtori siirtää asian tutkinnan poliisille. Tarvittaessa koulu avustaa poliisia selvitystyössä.

3.1 Tupakkatuotteet

3.1.1 Toimintamalli tupakkatuotteiden käytöstä koulualueella tai kouluaikana

Jos opiskelija tavataan käyttämästä tupakkatuotteita:

1. Tilanteen havainnut opettaja tai opiskeluhoillon työntekijä puhuu asiasta opiskelijan kanssa
2. Henkilökunnan edustaja tekee ilmoituksen rehtorille tai johtovastuussa olevalle henkilölle
3. Rehtori ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle
4. Rehtori antaa suullisen huomautuksen opiskelijalle

3.1.2 Toistuva tupakkatuotteiden käyttö

Jos opiskelija tavataan toistuvasti käyttämästä tupakkatuotteita eikä hän noudata asiasta annettua huomautusta

1. Rehtori antaa opiskelijalle lukiolain 41 § mukaisen kirjallisen varoituksen
2. Rehtori tai opettaja voi työpäivän aikana ottaa haltuunsa alle 18-vuotiaalta opiskelijalta tupakkatuotteen, nikotiininesteen tai sitä sisältävän sähkösavukkeen. Haltuun otetut tuotteet on työpäivän jälkeen luovutettava opiskelijan huoltajalle. Yli 18-vuotiaalla opiskelijalla on oikeus pitää hallussaan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä, mutta ei käytä niitä oppilaitoksen alueella.

3. Toistuvasta piittaamattomuudesta tupakkalain noudattamisessa voidaan noudattaa tupakkalain 113 §:n ohjeistusta tupakointirikkomuksesta: joka tahallaan yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestyksenvalvojana toimivan taikka valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 74 §:n 1 momentin mukaan kielletty, on tuomittava tupakointirikkomuksesta sakkoon. Sakon määrää poliisiviranomainen.

3.2 ALKOHOLI JA MUUT PÄIHTEET

3.2.1 Toimintamalli päihde-epäilyssä

Jos epäilet opiskelijan olevan päihtynyt tai huumaavien aineiden vaikutuksen alaisena:

1. Jos tilanne on uhkaava päihtyneen tai muiden terveyden kannalta, soita hätänumeroon 112.
2. Opiskelija ohjataan rehtorin tai koulun johtovastuussa olevan henkilön luo.
3. Rehtori arvioi tilanteen ja on yhteydessä huoltajaan, jos opiskelija on alaikäinen.
4. Tilanteen mukaan konsultoidaan opiskeluhuoltoa (opiskeluterveydenhoitaja, koulukuraattori tai koulupsykologi) ja tarvittaessa järjestetään työpari selvittämään tapausta.
5. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuutta todistaa hänen päihteettömyytensä opiskeluterveydenhoitajan avustuksella tehdyllä puhallustestillä tai läheteellä huumeseulasteisiin.
6. Paikalle kutsuttu huoltaja vie alaikäisen opiskelijan terveyskeskuspäivystykseen tai kotiin. Täysi-ikäinen opiskelija lähetetään terveyskeskukseen tai kotiin saattajan kanssa.
7. Jos huoltajaa ei tavoiteta otetaan yhteyttä opiskelijan asuinkunnan lastensuojeluun tai klo 16.00 jälkeen Espoon kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystykseen, puh. 09 816 42439.
8. Rehtori tai tapausta hoitava henkilö tekee lastensuojeluilmoituksen alaikäisestä opiskelijasta.
9. Koululla järjestetään tarvittaessa neuvottelu, johon osallistuvat opiskelija, huoltaja (jos opiskelija on alaikäinen) ja sovitut opiskeluhuoltoryhmän jäsenet.
10. Opiskelija, jolla on alkoholiongelma, ohjataan asianmukaiseen jatkohoitoon.

HUOM!

- Älä jätä päihteiden vaikutuksen alaista opiskelijaa yksin
- Älä lähetä opiskelijaa yksin kotiin

- Vain poliisilla on oikeus tuhota takavarikoitu alkoholi tai muut päihteet

3.2.2 Toimintamalli päihdyttävien aineiden hallussapidossa

1. Opiskelijan mukana olevien tavaroiden, hänen käytössään olevien oppilaitoksen säilytystilojen ja päällisin puolin hänen vaatteidensa tutkimista varten tulee paikalla olla kaksi aikuista. Tarkastusta varten tarvitaan epäily siitä, että opiskelijalla on hallussaan päihteitä.
2. Jos opiskelija ei suostu tarkistukseen, hänet ohjataan pois koulusta.
3. Täysi-ikäiseltä opiskelijalta takavarikoitu alkoholi otetaan talteen ja luovutetaan opiskelijalle takaisin koulupäivän jälkeen. Alaikäisen opiskelijan huoltajaan otetaan yhteyttä ja takavarikoitu alkoholi luovutetaan myöhemmin huoltajalle.
4. Jos opiskelijalla epäillään olevan hallussaan laittomia päihteitä kuten kannabista tai muita huumeita, otetaan välittömästi yhteyttä poliisiin ja noudatetaan poliisin ohjeita. Samoin toimitaan, jos opiskelijan epäillään myyvän tai välittävän laittomia päihteitä.
5. Koululla järjestetään tarvittaessa neuvottelu, johon osallistuvat opiskelija, huoltaja (jos opiskelija on alaikäinen) ja sovitut opiskeluhuoltoryhmän jäsenet.
6. Tarvittaessa alaikäisestä opiskelijasta tehdään lastensuojeluilmoitus.
7. Opiskelija, jolla on päihdeongelma, ohjataan asianmukaiseen jatkohoitoon.

3.2.3 Toimintamalli päihtyneen aikuisen kohtaamiseen

1. Ilmoitus rehtorille tai muulle johtovastuussa olevalle henkilölle.
2. Johtovastuussa oleva henkilö toimii tilanteen vaatimalla tavalla ja ohjaa henkilön ulos koulusta, tarvittaessa vahtimestarin tai poliisin avustuksella.
3. Jos kyseessä on henkilökunnan jäsen, rehtori vastaa kaupungin henkilöstöohjeiden mukaisista jatkotoimenpiteistä.

4 YHTEYSTIETOJA

- Yleinen hätänumero 112
- Länsi-Uudenmaan sosiaali- ja kriisipäivystys, puh. 09 816 42439
- Kauniaisten kaupungin lastensuojelu, puh. 050 409 0234

- Espoon keskuksen lastensuojelu, puh. 046 877 1424
- Lastensuojeluilmoitus sähköisesti
<https://www.maisa.fi/maisa/publicforms.asp?mode=showform&formname=SocialCarePreLogiNotificationKau&jsenabled=1&lang=finnish>

5 LÄHTEITÄ JA LINKKEJÄ PÄIHDEKASVATUKSEEN

- Lukiolaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>
- Tupakkalaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549>
- Alkoholilaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20171102>
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- <https://docplayer.fi/6402436-Lukiolaiset-ja-paihteet.html>
- <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/mita-on-ehkaiseva-paihdeyto/>
- [Päihdekasvatus ja -valistus - Alkoholit, tupakka ja riippuvuudet - THL](#)
- [Päihdekasvatus - mitä se on? - EHYT ry](#)
- [Päihdekasvatus oppilaitoksissa - Alkoholit, tupakka ja riippuvuudet - THL](#)
- www.paihdelinkki.fi
- www.smokefree.fi
- www.stumpi.fi
- www.fressis.fi
- www.tyokalupakki.net
- <https://yad.fi/tuote/puhu-mun-kanssa-kannabiksesta/>
- Soikkeli Markku: Miten puhua huumeista. STAKES 2004
- Kylmänen Petri: Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tammi 2005.
- Maunu Antti. Ryyppämällä ryhmäksi. Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin. EHYT. 2012.
https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/06/ryyppaamalla_ryhmaksi.pdf

